

Ayşe Seniha Hızal (1897-1985)

Ayşe Seniha Hızal
(1897-1985)

Türkiye'nin 8 Şubat 1935 seçimleri sonrasında Meclise giren ilk kadın milletvekillerinden biri olan Seniha Hızal, 1897'de Kocaeli'ne bağlı Adapazarı nahiyesinde doğdu. Babası Nafiz Bey, annesi Hüsniye Hanım'dır.

Eğitim hayatına Fatih Rüştüyesinde başlamıştır. İlköğrenimini burada yaptıktan sonra, ortaöğretimini Kız Sanat Mektebinde tamamlamıştır. Yükseköğrenim için Darülfünun Fen Fakültesine girmiştir. Buradan 1918 yılında mezun olan Seniha Hızal, Darülfünunun ilk kadın mezunlarından olmuştur. İyi derecede Fransızca bilen Hızal, Darülmualimat ve Erenköy Kız Lisesi Müdürlüğünde bulunmuştur. 22 Mart 1921'de Maarif Umum Müfettişliğine atanmıştır. Heyeti Teftişye görevinde bulunarak, Türkiye'deki ilk kadın müfettiş unvanını almıştır.

27 Şubat 1923'te Kandilli Kız Orta Mektep Muavin ve Terbiye Etfal öğretmenliğine, 8 Kasım 1923'te İstanbul Kız Muallim Mektebi Muavinliğine, 15 Eylül 1924'te Bursa Kız Muallim Mektebi Müdürlüğüne, 27 Ekim 1925'te yeniden Kız Muallim Mektebi Müdür Muavinliğine 12 Aralık 1926'da İstanbul Mıntıkası 3.Sınıf Maarif Müfettişi Umumiliğine, 15 Ekim 1928'de İstanbul Selçuk Hatun Kız Sanayi Mektebi Türkçe, 1 Eylül 1929'da aynı okulda terbiye, fizik, kimya, 6 Aralık 1930'da tabiiyye öğretmenliğine atanmıştır. Milletvekili olana kadar, 1931 yılında İstanbul Şişli'de açtığı "Yeni Türkiye" adlı özel okulda müdürlük görevinde bulunacaktır.

1935 seçimleriyle TBMM'de yer alacak kadın milletvekillerinin mesleklerinde başarılı, batılılaşmayı, çağdaşlaşmayı simgeleyen kadınlar olmasına özen gösterilmiştir. Türk Millî Mücadelesi yıllarında aktif görev yapmış, inkılapları benimsemiş ve desteklemiş ailelerden gelen kadınlar tercih edilmiştir. Bunun dışında yine eğitim ve kültür düzeyleri yüksek kişiler olmasına da dikkat edilmiştir. Aday olacak kadın vekillerin, kamu kuruluşlarında, çeşitli derneklerde görev yapan ve parti üyesi olan kadınlar arasından seçim yapılırken, **Atatürk**'e yakın çevreden olmalarına da dikkat edilmiştir.

Seniha Hızal gerek eğitim seviyesi gerekse aldığı görevler açısından kadın adaylar arasına girecek profilde biriydi. İyi düzeyde Fransızca bilmesi, kendi özel okulunu açması ve ilk kadın müfettiş olması, ilk kadın adaylar arasında olmasında etkili olmuştur. Milletvekili seçilmeden önce Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği ankette söyledikleri cumhuriyetçi ve çağdaş yönünü göstermesi açısından önemlidir:

"Cumhuriyet Hükümetimizin her alanda olduğu gibi siyasal haklarımızı da tanıtması, yüreğimde engin sevinçler yarattı.

On beş yirmi yıl önce düşümüzde görmediğimiz değerlere erdik Büyük önderin gösterdiği ışıklı yolda yürümek ve yurdun dileğini ülkü yapmak, şimdiye kadar kültür yolunda olduğu gibi, bilgilerimi yurda faydalı gördüğüm şeylerle bezendirmek ve başarmak isterim...Kadın-erkek arasında saylav olursa olsun dilek ve güç yönünden hiçbir fark görmüyorum; yeter ki yurdlarını ve işlerini sevsinler...İstiklal Savaşımız Türk kadınının yurdunu korumak için yaptığı yararlıklarla doludur. Cepaneyi yağmurdan saklamak için çocuğunu açıkta bırakan anneleri hatırlamak kâfi. Bence tehlike karşısında kadın, erkek heyecanı duyar heyecan kuvvet yaratır, şahlandırır.”

Seniha Hızal, **Cumhuriyet Halk Partisi** tarafından 1935 Seçimleri için açıklanan milletvekili adayları arasında yer almasından sonra Cumhuriyet gazetesine duygularını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Fırkamın ilk kadın saylav namzedleri arasında beni de bulundurmasından çok memnunum. Başlıca gayem her ne şekilde olursa olsun memleketime hizmettir. Ulus benden ne isterse onun vücuda gelmesine çalışacağım. Maarif hayatından ayrıldığıma şüphesiz müteessirim. Fakat büsbütün de alâkamı kesecek değilim.”

8 Şubat 1935 seçimlerinde, 856 oy alarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin V. Dönem Trabzon Milletvekili olarak meclise girmiştir. 8 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclise katılmış ve tutanağı 7 Mart 1935'te onaylanmıştır. Meclisin 9 Kasım 1936'daki oturumunda yapılan seçim de Maarif Encümenine, sonraki yıllarda da aynı Encümenin katipliğine seçilmiştir. Bu görevlerin dışında, vilayetlerin hususi idareleri kanun layihası ile hususi idareler, belediyelerde çalışan baytarların muamelelerine dair kanun layihası, Afyonkarahisar-Karakuyu Demiryolu hususi kanun layihası, vilayetler hususi idareleri kanun layihası, spor teşkilatı ek kanun layihası, vilayetler hususi idareleri kanun layihasını müzakere etmek için kurulan geçici encümenlerde de görev almıştır. Bunların dışında ayrıca Erzincan İstasyonunun işletmeye açılma töreninde hazır bulunacak heyette de yer alacaktır. 13 Haziran 1936 tarihinde toplanan **Çocuk Esirgeme Kurumu** Umumi Kongresine katılan Seniha Hızal, bu kuruluşun Umumi Merkez Heyeti azalığına seçilmiştir.

Seniha Hızal kendinden beklendiği gibi konuşmasıyla, mecliste aldığı görev, tutum ve davranışlarıyla halka örnek olmaya çalışmıştır. Dış politikada Hatay konusunda verdiği yerli ve milli mesajlar önemlidir. TBMM'nin 1938 senesi Haricije Vekaleti bütçesi ile ilgili oturumda söz almış ve şunları söylemiştir:

“Arkadaşlar, Hatay meselesi millî dâvamızdan biridir. Bu meselenin bütün Türkün kalbinde kopardığı heyecan, bu gün Meclis 'te bir fırtına halini almış olduğunu gördüğümünden, hiç kürsüye çıkmak ve söz söylemek itiyadında bulunmadığım halde bu heyecanın tesiri ile huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Uzun söyleyecek değilim. Yalnız şu noktayı işaret etmek istiyorum: Bu da, Atatürk'ün Samsun 'a ayak bastığı günden beri etrafında ve kendilerinin çizdiği yolda kadının da beraber bulunduğunu bu kürsüden söylemek bahtiyarlığına ermiş bulunduğumu arzetmektir. Bu münasebetle Hatay meselesinde de her millî dâvada olduğu gibi, kadın erkekle beraber olduğumuzu bir kere daha tekrarlayarak huzurunuzdan ayrılıyorum.”

Seniha Hızal, milletvekili seçildiği Trabzon bölgesinin sorunlarıyla da alakadar olmuştur. Trabzon milletvekilleriyle birlikte 1935 yılında hazırladıkları raporda, Trabzon Halkevinin, çalışmalarının iyi olmadığı için daha iyi çalışacak yeni bir başkanın atanmasının gerekli olduğundan, selüloz çıkarmaya yarayan çam ağaçlarının bölgede çok fazla bulunduğundan, bölgeye selüloz fabrikasının açılmasının fayda getireceğinden, il genelinde ilkokulların sayısının çoğaltılmasına ihtiyaç duyulduğundan ve Trabzon Limanının geliştirilmesiyle taşıma sisteminin daha da iyileşeceğinden söz etmişlerdir.

Milletvekilliği görevi bittikten sonra Seniha Hızal, tekrar eğitim görevine dönmüştür. 27 Temmuz 1939'da **Maarif Vekaleti** 3.Sınıf, 6 Kasım 1939'da 2.Sınıf Müfettişliğine atanarak, bu görevine 1949'a kadar devam etmiştir. Aynı yıl İstanbul Beyoğlu Kız Lisesi Tabiiye öğretmenliğine atanmış ve 20 Ocak 1953'e kadar bu görevi sürdürmüştür. Beyoğlu Kız Lisesinin adının İstanbul Atatürk Kız Lisesi olarak değiştirilmesinden dolayı 3 Ekim 1954'te İstanbul Atatürk Kız Lisesindeki öğretmenlik görevinden emekliliğe ayrılmıştır.

Seniha Hızal gerek milletvekili olduğu dönemlerde gerekse eğitim ve toplumsal alanlarda görevler icra ederken son derece aktif olmuştur. Hayatı boyunca hiç evlenmeyen Hızal, 22 Haziran 1985'te hayatını kaybetmiş, İstanbul'da Feriköy Mezarlığına defnedilmiştir.

Cem ER

KAYNAKÇA

BCA. 30.11.1.132.24.9.

BCA. 30.11.1.135.41.10.

BCA. 30.11.1.168.17.15.

TBMM Arşivi, Seçim Mazbatası, V. Dönem, "Seniha Hızal".

TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, "Seniha Hızal".

Cumhuriyet, 5 Şubat 1935.

Cumhuriyet, 6 Şubat 1935.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM V. Dönem 1935-1939**, C. II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2001.

SAKİN, Orhan, **Osmanlı'da Etnik Yapı ve 1914 Nüfusu**, Ekim Yayınları, İstanbul 2008.

YAŞAR, Selman, "Basındaki Bilgiler Işığında İlk Kadın Milletvekillerimizden Trabzon Milletvekili Seniha Hızal ve Meclisteki Faaliyetleri", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, 2020; (28): ss. 341-370.

DUROĞLU, Sibel, **Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

Cumhuriyet, 31 Ocak 1935.

Ulus, 14 Haziran 1936.

TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 13.Cilt, 2.Birleşim, 09.11.1936, sayfa:12.

TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 25.Cilt, 68.Birleşim, 09.11.1936, sayfa:265.

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ayse-seniha-hizal-1897-1985/?pdf=3767> adresinden erişilmiştir